

Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΠΕΝΤΑΠΟΛΕΩΣ

Ευχαριστώ θερμά τον «Σύνδεσμο Ορθοδόξων Γυναικών Ευρώπης» και την Πρόεδρό του κ. Χαραλαμποπούλου για την τιμή της πρόσκλησης να μιλήσω εν συντομία ενώπιον της εκλεκτής ομηγύρεώς σας για τον Άγιο Νεκτάριο Πενταπόλεως τον εν Αιγίνη με την ευκαιρία της σημερινής ιεράς μνήμης του.

Ο Άγιος Νεκτάριος, κατά κόσμον Αναστάσιος Κεφαλάς γεννήθηκε την Τρίτη 1 Οκτωβρίου 1846 στη Σηλυβρία της Ανατολικής Θράκης, όπου και βαφτίστηκε τρισήμισι μήνες αργότερα, την Κυριακή 15 Ιανουαρίου 1847, παίρνοντας το όνομα ενός θείου του. Η απώτερη καταγωγή του ήταν από την Ήπειρο, ένας μάλιστα πρόγονός του «εντός κόφας ήχθη εις Σηλυβρίαν». Ας σημειωθεί ότι αρκετοί ηπειρώτες, φεύγοντας την τουρκική καταπίεση ή και επιθυμώντας απλά καλύτερες συνθήκες ζωής, εγκατέλειπαν, ιδίως στα χρόνια του Αλή πασά, την πατρίδα τους και αναζητούσαν αλλού τύχη, όπως στα Επτάνησα, στην Κωνσταντινούπολη κ.α., μερικοί μάλιστα από τα Δολιανά είχαν εγκατασταθεί στη Σηλυβρία. Η Σηλυβρία, στην οποία ο Άγιος Νεκτάριος έζησε τα πρώτα δεκατέσσερα χρόνια της ζωής του, του πρόσφερε ήδη από την τρυφερή παιδική ηλικία πλούσιο θρησκευτικό και ηθικό σπλισμό και του έδωσε πολλά από τα αναγκαία εκείνα στηρίγματα για τις δύσκολες ώρες της κατοπινής του ζωής. Η Σηλυβρία τότε δεν ήταν η σημερινή μεγαλούπολη, που απέχει από την Κωνσταντινούπολη περίπου 50 χιλιόμετρα, αλλά ήταν μια όμορφη μικρή πόλη, που, πέρα από τη θέα της στην ήρεμη θάλασσα του Μαρμαρά, ξεχώριζε για τη μακραίωνα ελληνική της ιστορία και την έντονη θρησκευτική της παράδοση.

Δεν θ' αναφερθώ στην ελληνική της ιστορία, αλλά θα σημειώσω ενδεικτικά μόνο ότι ως τα τελευταία της χρόνια πριν τον διωγμό τους από την πόλη τον Οκτώβριο του 1922, οι δουλωμένοι Σηλυβριανοί διαιώνιζαν τον ελληνικό τους χαρακτήρα και με τη χρήση αρχαιοελληνικών ονομάτων, όπως Αρίσταρχος, Αριστείδης, Δημόκριτος, Δημοσθένης (το όνομα του πατέρα του Αγίου – Δήμος), Ευαγόρας, Θουκυδίδης, Θρασύβουλος, Μιλτιάδης κ.ά.).

Στα βυζαντινά χρόνια οι Σηλυβριανοί σεμνύνονταν αρχικά για τα εκεί «αγωνίσματα του στεφανίτου μάρτυρος Αγαθονίκου» και τα θαυματουργά του λείψανα, καθώς και για την κατοχή, πάλι, των ιερών λειψάνων της Οσίας Ξένης, αλλά και για το γεγονός πως μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους το 1204 διαφυλάχτηκε για κάποιο διάστημα στην πόλη τους και το ιερό λείψανο της Αγίας Ευφημίας, που σήμερα απόκειται στον Πατριαρχικό Ναό του Φαναρίου. Από τον 13^ο αιώνα και κατόπιν η Σηλυβρία είχε αποκτήσει μεγάλη φήμη για τη θαυματουργή εικόνα της Παναγίας της «Μεγαλόχαρης» ή «Σηλυβριανής», που φυλασσόταν στον μητροπολιτικό ναό του Γενεσίου της Θεοτόκου. Σύμφωνα με μια παράδοση,

μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους, η εικόνα μεταφέρθηκε στη Σηλυβρία από την Αγία – Σοφία. Σήμερα η εικόνα, καθώς και η ιερά κάρα του Αγίου Αγαθονίκου και τα ιερά λείψανα της Οσίας Ξένης, προσκυνούνται στον μητροπολιτικό ναό του Τιμίου Προδρόμου της Καβάλας.

Ως τον διωγμό των Ελλήνων, κάθε χρόνο στη γιορτή της Γέννησης της Παναγίας (8 Σεπτεμβρίου) γινόταν το περίφημο «*Σηλίβρι – παναύρι*», που κρατούσε ένα μήνα. Από την παραμονή της γιορτής συνέρρεαν σ' αυτό με άμαξες, βάρκες, πλοίαρια και άλλα μεγαλύτερα πλοία, στολισμένα με σημαίες, χιλιάδες προσκυνητές από όλη τη Θράκη και την Κωνσταντινούπολη, για να παρακολουθήσουν τον εσπερινό και την αγρυπνία. Η πόλη είχε για ένα μήνα γιορταστική όψη, ενώ τα καφενεία και τα καταστήματα ήσαν στολισμένα με δάφνες, σημαίες και χρωματιστά χαρτιά. Ο Άγιος στην Αίγινα στο δωμάτιό του γονάτιζε διαρκώς μπροστά σε μια εικόνα της Θεοτόκου, απομίμηση εκείνης της Σηλυβρίας και έργο των αγιορειτών Δανιηλαίων, ενώ ονόματα αγίων της ιδιαίτερης πατρίδας του, όπως της Παναγίας της Χρυσσαφίτισης, της Ξένης, της Θεοδοσίας, της Κυριακής, της Παρασκευής, της Ευφημίας και του Αγαθονίκου, τα έδωσε σε μοναχές της Αγίας Τριάδος.

Με τέτοιες βάσεις, λοιπόν, ανατράφηκε ο Άγιος, αλλά επειδή η οικογένειά του ήταν πολυμελής και όχι πλούσια, οι σπουδές, που τόσο επιθυμούσε και που προϋπέθεταν τότε μεγάλες δαπάνες, φαίνονταν πως θα 'μεναν μονάχα όνειρο. Η Χάρη όμως του Θεού και η ισχυρή θέλησή του, παρά τα μύρια εμπόδια, που του παρουσιάστηκαν, δεν του στέρησαν την εκπλήρωση της ωραίας αυτής επιθυμίας, αλλά, έστω και με καθυστέρηση, τον οδήγησαν ως και τα πανεπιστημιακά έδρανα. Έτσι, το 1860 ο Άγιος, προκειμένου να πραγματοποιήσει τα όνειρά του, αποφασίζει να ταξιδέψει στη Βασιλεύουσα.

Στην Κωνσταντινούπολη, για ένα διάστημα, εργάστηκε σκληρά, από την ανατολή του ηλίου ως τη δύση του, σε μια ανθυγιεινή αποθήκη καπνών, με μόνη αμοιβή στέγη στο πατάρι της και στοιχειώδη τροφή. Στη συνέχεια οι βιογράφοι του αναφέρουν ότι προσελήφθη ως παιδονόμος στο Αγιοταφικό Μετόχι της Πόλης, στην περιοχή του Φαναρίου. Έτσι του έμενε χρόνος να παρακολουθεί τις ιερές Ακολουθίες στην εκκλησία, να προσεύχεται εκτενέστερα, αλλά και παράλληλα να μελετάει και να βελτιώνει τη μόρφωσή του. Ακόμα, του δόθηκε η ευκαιρία να γνωρίσει καλύτερα τα εκεί σεβάσματα της Ορθοδοξίας και του Γένους μας. Το 1866 ήρθε στην Αθήνα, αλλά λόγω της έκρυθμης κατάστασης εξαιτίας της Κρητικής Επανάστασης, γύρισε πάλι πίσω στην Πόλη και λίγα χρόνια μετά πήγε στη Χίο, όπου είχαν κατέβει και οι γονείς του, και για κάποια χρόνια, ως το 1873, χρημάτισε γραμματοδιδάσκαλος στο χωριό Λιθί.

Στην αγιοτόκο Χίο ο Αναστάσιος έκανε και τη μεγάλη επιλογή της ζωής του, να ακολουθήσει το εκκλησιαστικό στάδιο. Ωριμος άνδρας, άνθρωπος, που ξέρει τι θέλει και μπορεί να ζυγίζει τις αποφάσεις του, προσέρχεται το 1873 στην ιστορική Νέα Μονή, όπου, μετά από τρίχρονη δοκιμαστική άσκηση, στις 7 Νοεμβρίου 1876, ημέρα της μνήμης του Οσίου Λαζάρου (+867), γίνεται

μοναχός και μετονομάζεται Λάζαρος, και λίγο αργότερα, στις 15 Ιανουαρίου 1877, χειροτονείται διάκονος και μετονομάζεται σε Νεκτάριο.

Στα χρόνια της μοναχικής του πολιτείας στη Νέα Μονή πήγε και στο Μετόχι της στην Πάρο, όπου, εκτός των άλλων μοναχών, γνώρισε και τον μεγάλο «κολλυβά» Γέροντα Όσιο Αρσένιο. Επίσης, στην «καλήν αλλοίωσιν» του μοναχού Λαζάρου, συνέβαλε πολύ και ο στενός πνευματικός του σύνδεσμος με τον διακριτικό Γέροντα Παχώμιο Αρελά (1840-1905), αδελφό της Νέας Μονής, που είχε όμως αποσυρθεί για αυστηρότερη άσκηση στην κοντινή σκήτη των Αγίων Πατέρων στο Προβάτειο Όρος και ο οποίος ξεχώριζε για τη βαθιά του ευσέβεια, την ανεξικακία και τη φιλανθρωπία.

Στη Χίο, το νησί με την πλούσια παιδευτική παράδοση, ο ιεροδιάκονος Νεκτάριος φοίτησε στο περιώνυμο Γυμνάσιό της και επέδειξε άριστη διαγωγή και πολύ μεγάλη επιμέλεια. Δυστυχώς όταν ο ιεροδιάκονος Νεκτάριος βρισκόταν στη μέση της τελευταίας γυμνασιακής τάξης, έγινε ο τρομερός σεισμός (22 Μαρτίου 1881). Άμεση συνέπεια ήταν να πάψουν και τα σχολεία να λειτουργούν και έτσι αναγκάστηκε να έρθει στην Αθήνα και να δώσει τις απολυτήριες εξετάσεις, ως κατ' οίκον διδασκείς, στο Βαρβάκειο Λύκειο, από το οποίο έλαβε Απολυτήριο στις 4 Νοεμβρίου 1881.

Ο Άγιος, λίγο πριν πάρει το Απολυτήριό του, ταξίδεψε στις αρχές Ιουλίου του 1881 στην Αλεξάνδρεια, προκειμένου να συναντήσει τον Πατριάρχη Αλεξανδρείας Σωφρόνιο τον Δ΄ τον Βυζάντιο, που πριν είχε διατελέσει μητροπολίτης Χίου και Οικουμενικός Πατριάρχης. Στα χέρια του κρατούσε θερμά συστατικά γράμματα του επισκόπου Σιών Γρηγορίου, πρώην διευθυντή της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης και του καθηγητή Κωνσταντίνου Πρωίου. Από γράμμα του Αγίου διαπιστώνουμε πως ο Πατριάρχης τον δέχτηκε με «*ιλαρότητα*», σχημάτισε καλή εντύπωση και θέλοντας να στελεχώσει τον Θρόνο με ικανούς και μορφωμένους κληρικούς, ενδιαφέρθηκε σοβαρά για την οικονομική του ενίσχυση, προκειμένου να σπουδάσει Θεολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Τον ενίσχυσαν κυρίως οι Αδελφοί Χωρέμη Ιωάννης, Δημοσθένης και Μικές. Τις πανεπιστημιακές του σπουδές ολοκλήρωσε στις 28 Οκτωβρίου 1885, όταν πήρε πτυχίο Προλύτη της Θεολογίας. Για να εκτιμηθεί πόσο σημαντικό ήταν να τελειώσει τότε κάποιος το Πανεπιστήμιο, αξίζει να αναφερθούν τα ακόλουθα: α) Στην πεντηκονταετία 1837-1887 ενεγράφησαν στη Θεολογική Σχολή μονάχα 392 φοιτητές. β) Από το 1837 ως το 1856 δεν πήρε κανένας πτυχίο, ενώ στο διάστημα των πενήντα ετών, που αναφέραμε, αποφοίτησαν μονάχα 72 φοιτητές, και ανάμεσα σ' αυτούς και ο Άγιος Νεκτάριος.

Μετά τη λήψη του πτυχίου, ο Άγιος πήγε στην Αλεξάνδρεια και στις 23 Μαρτίου 1886 χειροτονείται, σε ηλικία σαράντα ετών, από τον Πατριάρχη πρεσβύτερος και πέντε μήνες αργότερα χειροθετείται Μέγας Αρχιμανδρίτης και Πνευματικός και τοποθετείται στην ευαίσθητη Πατριαρχική Αντιπροσωπεία του Καΐρου. Και από τη θέση αυτή ο Άγιος Νεκτάριος δείχνει τη μεγάλη αγάπη του προς την Εκκλησία και τον συνάνθρωπο. Εργάζεται ανύστακτα, με πολύ ζήλο και αυταπάρνηση. Κηρύττει όχι μόνο στο Κάιρο, αλλά και στην

Αλεξάνδρεια, στο Ζαγαζίκ, το Πόρτ Σάιντ κ.α., εξομολογεί, προσφέρει τον οβολό του σε όσους έχουν ανάγκη, ενδιαφέρεται για το νοσοκομείο και το γηροκομείο, που συντηρούσε το Πατριαρχείο στο Παλαιό Κάιρο, συγγράφει, εκδίδει βιβλία. Ακόμα:

- Το 1888, μετά από προσφορές πιστών, που ο ίδιος προκάλεσε, αγιογραφήθηκε η Εκκλησία του Αγίου Νικολάου του Καΐρου, έργο για το οποίο ως το τέλος της ζωής του αισθανόταν μεγάλη ικανοποίηση.
- Στα 1886-1888 έχτισε για τους φτωχούς στο προαύλιο της εκκλησίας του Αγίου Μάρκου στο προάστιο Χάρτ-αρ-Ρούμ δεκαεφτά οικίσκους.

Το ήθος και η εργατικότητα του Αγίου, καθώς και η μεγάλη εκτίμηση των πιστών προς το πρόσωπό του, οδήγησαν τον Πατριάρχη να τον προαγάγει σε μητροπολίτη. Έτσι, την Κυριακή 15 Ιανουαρίου 1889, ημέρα που θαυμαστά συμπίπτει με τις ημερομηνίες της βάπτισής του και της χειροτονίας του σε διάκονο, χειροτονείται στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου Καΐρου μητροπολίτης της πάλαι ποτέ διαλαμψάσης μητροπόλεως Πενταπόλεως, που παλαιά ήταν μια σημαντικότερη εκκλησιαστική επαρχία στη σημερινή Λιβύη.

Σε λίγο καιρό η προσωπικότητα και η όλη δραστηριότητά του, η σθεναρή εκ μέρους του προάσπιση των δικαίων του Πατριαρχείου, η διαφαινόμενη εξέλιξή του, προκάλεσαν φθόνο, μίσος και αντιδράσεις. Συνασπισμένοι οι ετερόκλητοι παντοειδείς εχθροί, προκειμένου να επιτύχει ο καθένας τα σχέδιά του, αφού είχαν ήδη προετοιμάσει το έδαφος με τις κατά καιρούς εισηγήσεις τους, τελικά διέβαλαν τον Πενταπόλεως Νεκτάριο προς τον Πατριάρχη πως δήθεν ξεσηκώνει τον λαό και επιδιώκει να τον εκδιώξει από τον Θρόνο του και ν' ανέβει αυτός. Αφού οι ραδιούργοι πρόσθεσαν, όπως φαίνεται και συμβαίνει συνήθως σε τέτοιες περιπτώσεις, και τους απαραίτητους υπαινιγμούς για δήθεν ηθικές παρεκτροπές του (!), δεν δυσκολεύτηκαν να ωθήσουν τον αιωνόβιο Πατριάρχη να λάβει τα μέτρα, που αυτοί επιθυμούσαν. Έτσι ο Σωφρόνιος αρχικά, στις 3 Μαΐου 1890, τον έπαυσε από τη διεύθυνση του Πατριαρχικού Γραφείου και στη συνέχεια, μετά από ενάμιση μήνα, τον απομάκρυνε και από την Αίγυπτο. Ο Άγιος, μολονότι αιφνιδιασμένος και χωρίς ουσιαστικά να γνωρίζει τότε επακριβώς τη φύση και το είδος των κατηγοριών, που δόλια είχαν εκτοξευθεί εναντίον του, μολονότι ζήτησε ακρόαση από τον Πατριάρχη, που όμως δεν του δόθηκε, όλος ανεξικακία και υπομονή, δεν σκέφτηκε να διαταράξει την εκκλησιαστική ειρήνη και δεν έδωσε στην υπόθεση προεκτάσεις, που θα μπορούσαν να εκμεταλλευθούν οι εχθροί της Εκκλησίας – και ήσαν και τότε πολλοί. Έσκυψε ταπεινά τον αυχένα, υποτάχτηκε στην αυθαίρετη θέληση του πρώην προστάτη του και έφυγε και ήρθε στην Ελλάδα.

Μία από τις πρώτες σκέψεις του ήταν ν' αποσυρθεί και να μονάσει στο Άγιο Όρος ή στο Μετόχι της Νέας Μονής στην Πάρο, αλλά τον απέτρεψαν σπουδαίοι εκκλησιαστικοί άνδρες, που είχαν υπόψη τους τις πολλές αρετές και ικανότητές του για προσφορά στον κόσμο. Έτσι, επίσκοπος όντας, ο Άγιος ζητεί, χωρίς ίχνος εγωισμού από το ύψος του επισκοπικού αξιώματος που

έφερε, μια θέση κατώτερη, θέση ιεροκήρυκα ή καθηγητή των θρησκευτικών! Παράδειγμα ταπεινοφροσύνης, όμοιο με εκείνο του Αγίου Διονυσίου, που μετά την αποχώρησή του από την αρχιεπισκοπή Αιγίνης, δέχεται το 1583 τον διορισμό του από την Κοινότητα Ζακύνθου ως απλού εφημερίου της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου, της επιλεγόμενης «του Μώλου». Έτσι υπηρέτησε ως ιεροκήρυκας στους νομούς Ευβοίας και Φθιωτιδοφωκίδος, όπου άφησε άριστες εντυπώσεις, ώσπου τον Μάρτιο του 1894 διορίστηκε Διευθυντής της Ριζαρείου Εκκλησιαστικής Σχολής, όπου και παρέμεινε ως τη συνταξιοδότησή του στα 1908.

Ο Άγιος Νεκτάριος, παρά τις ποικίλες αντιξοότητες, που προέρχονταν τόσο από τη φύση του παιδαγωγικού έργου και την ποικιλία της προέλευσης των μαθητών (στη Σχολή φοιτούσαν και παιδιά πολλών εύπορων αθηναϊκών οικογενειών κ.λπ., που δεν ενδιαφέρονταν για να ιερωθούν, αλλά μαθήτευαν σ' αυτή επειδή το ποιοτικό της επίπεδο ήταν πολύ υψηλό), όσο και από την απιστία των καιρών, αλλά και από τις επεμβάσεις του Συμβουλίου της Σχολής, διηύθυνε – το σημαντικότερο μετά τη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου- εκκλησιαστικό αυτό εκπαιδευτήριο για δεκατέσσερα συνεχή χρόνια, χωρίς ποτέ να απουσιάζει από τη θέση του, με αισθήματα ανθρωπιστικά, όπως αυτά τα γνώριζε από τη δαψιλή μελέτη των αρχαίων και εκκλησιαστικών συγγραφέων, με αγάπη Χριστού, με πατρική στοργή, πολλή φρόνηση και ενδιαφέρον ανύστακτο, με προσευχή διαρκή, προκειμένου να επιτύχει στην αποστολή του.

Στη διάρκεια της υπηρεσίας του στη Ριζάρειο είχε και εξωσχολική διακονία. Πέρα από τις ιερουργίες στις εκκλησίες της τότε Μητρόπολης Αθηνών (που περιλάμβανε όλο το νομό Αττικής), έκανε πολλά κηρύγματα, που προσείλκυαν πολλούς, και «από εσχατιών συρρέοντας». Ακόμα έκανε και ποιμαντικές ομιλίες προς τον ιερό κλήρο, που παρακολουθούνταν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ενώ, παράλληλα, όσα χρήματα, αζήτητα, του πρόσφεραν από την τέλεση ιερών μυστηρίων, που του ανέθετε η Μητρόπολη Αθηνών, τα χρησιμοποιούσε για να ενισχύει με κάθε μυστικότητα άπορους μαθητές της Σχολής και διάφορους φτωχούς, για την εκτύπωση βιβλίων του, πολλά από τα οποία τα μοίραζε δωρεάν, καθώς και για τη συντήρηση, αργότερα, των μοναχών (και των φτωχών γονέων τους) και την επισκευή και συντήρηση του μοναστηριού της Αίγινας. Ακόμα, υπήρξε στενός συνεργάτης, με ομιλίες και δημοσιεύματα των Ορθόδοξων Συλλόγων «Ανάπλασις» και «Τρεις Ιεράρχαι» και του περιοδικού «Ιερός Σύνδεσμος».

Δεν παρέλειπε όμως ο Άγιος να ανεφοδιάζεται και πνευματικά, όχι μόνο με την έντονη λατρευτική ζωή στη Σχολή, τη διαρκή μελέτη της Αγίας Γραφής και των Πατερικών συγγραμμάτων, αλλά και με τη συχνή αλληλογραφία με διακεκριμένους ασκητές. Παράλληλα, μετείχε ενεργά και σε άλλες λατρευτικές συνάξεις, που τον τόνωναν πνευματικά, όπως στον Άγιο Ελισαίο με τους Παπα – Νικόλα τον Πλανά, τον Παπαδιαμάντη, τον Μωραϊτίδη και άλλους. Περιοριζόμαστε εδώ μόνο στο προσκύνημά του στο Άγιο Όρος το καλοκαίρι του 1898.

Στις Καρυές και στην ιστορική εκκλησία του Πρωτάτου, προσκύνησε την εφέστια του Όρους θαυματουργή εικόνα «Άξιόν εστι», θαύμασε τις περίφημες τοιχογραφίες του Πανσέληνου, και, όπως συνέβαινε με τους αρχιερείς που μετέβαιναν στον ιερό αυτό Τόπο, χοροστάτησε σε κάποιες ιερές Ακολουθίες, όπου ένωσε βαθιά την κατάνυξη, που μόνο όσοι έχουν βρεθεί εκεί κατά καιρούς, και μάλιστα όταν είναι πρώτη φορά, έχουν αισθανθεί. Φορώντας ο Άγιος τον σκούφο και το ταπεινό ράσο του καλόγερου, με χοντρά άρβυλα, και είτε πεζοπορώντας για ώρες είτε με ζώα που με προθυμία έθεταν στη διάθεσή του οι μοναχοί, είτε με πλοίαρια, επεσκέφθη πολλά μοναστήρια, καθίσματα, καλύβες, κελλιά, σκήτες και ησυχαστήρια. Θαυμαστής της φύσης, καθώς ήταν, μέσα στις μακρές πορείες του στον παρθενικό αυτό τόπο με τα πυκνά δάση, τις υψηλόκορμες καστανιές και τις οξιές, τα κυπαρίσσια και τα έλατα, στον παραδεισένιο αυτό χώρο με την πλούσια βλάστηση, τα γάργαρα νερά και τα κελαδίσματα των πτηνών, με την απέραντη βαθυκύανη θάλασσα να απλώνεται μπροστά στα μάτια του, ένωσε πιο κοντά στον Δημιουργό. Στα ιερά καθιδρύματα προσκύνησε Τίμιο Ξύλο, άγια λείψανα μαρτύρων και οσίων (όπως αργότερα οι πιστοί προσκυνούμε με ευλάβεια και τα δικά του ιερά λείψανα), καθώς και θαυματουργές εικόνες, ενώ στα εικονοστάσια και στους «ιστορημένους» τοίχους των εκκλησιών θαύμασε ταπεινών και ευλαβών αγιογράφων την ένθεη τέχνη, που, όπως είναι γνωστό, την ασκούσαν με φόβο Θεού και μετά από νηστεία και προσευχή. Γι' αυτό και τα έργα τους αυτά είναι αγιασμένα. Εκεί γνώρισε και συναναστράφηκε με αγίους μοναχούς, κοινοβιάτες και ασκητές, και γεμάτος ταπείνωση, ως ήταν αρχιερέας, μαθήτευσε κατά Χριστόν κοντά τους. Στις ιερές Ακολουθίες, είτε χοροστατούσε από τον αρχιερατικό θρόνο, είτε στεκόταν στο ταπεινό στασίδι, που το είχαν γυαλίσει με τους τριμμένους αγκώνες τους γενιές μοναχών, είτε γονυπετούσε στα πλακόστρωτα δάπεδα, που τα είχαν βρέξει με τους κρουνούς των δακρύων τους και τα είχαν σφουγγίσει με τις πολυάριθμες στρωτές τους μετάνοιες μοναχοί αιώνων, ακούοντας να ψάλλονται με θεσπέσιο πραγματικά τρόπο τα διάφορα εκκλησιαστικά μέλη, βλέποντας τους μοναχούς με τα κουκούλια ακίνητους σαν σκιές μέσα στο μισοσκόταδο, μεταφερόταν σε ουράνιους κόσμους και ασφαλώς θα θυμούνταν τη Νέα Μονή και το Προβάτιο Όρος της Χίου, τότε που ήταν εκεί ένας απλός μοναχός. Ιδιαίτερη θα ήταν και η συγκίνησή του, όπως συμβαίνει άλλωστε με όλους όσους επισκέπτονται τον Άθωνα, όταν μέσα σε μια διαρκή βυζαντινή ατμόσφαιρα, άκουγε τους λειτουργούς στο Πρωτάτο, στου Ξηροποτάμου, στο Βατοπέδι, στη Λαύρα, να δέονται *«υπέρ των αιμνήστων κτιόρων Πουλχερίας, Ρωμανού, Νικηφόρου (του Φωκά) και Ιωάννου (του Τσιμισκή)»*, και αυτά μάλιστα σε μια εποχή, που το Άγιο Όρος βρισκόταν ακόμα κάτω από την τουρκική κυριαρχία. Παράλληλα, ως άνθρωπος των γραμμάτων, θαύμασε τα σκευοφυλάκια με τους αμύθητους θησαυρούς και, όσο ο χρόνος του επέτρεπε, μελέτησε και κάποια χειρόγραφα, που τον ενδιέφεραν ιδιαίτερα.

Το καλοκαίρι του 1904, μερικές νέες, από τον κύκλο των ευσεβών γυναικών, που είχε σχηματιστεί γύρω από τον Άγιο Νεκτάριο, ήθελαν ν'

ακολουθήσουν τη μοναχική πολιτεία και αναζητούσαν κατάλληλο μοναστήρι για να εγκαταβιώσουν. Επελέγη η Αίγινα και το παλαιό μοναστήρι της Ζωοδόχου Πηγής, το οποίο όμως ο Άγιος ανοικοδόμησε και μετονόμασε σε Μονή της Αγίας Τριάδος. Το 1908 μετοίκησε και αυτός στην Αίγινα. Ως εφημέριος και πνευματικός ο Άγιος τελούσε καθημερινά κατανυκτικά, ως απλός ιερέας, τις προβλεπόμενες από το μοναχικό Τυπικό ιερές Ακολουθίες και καθοδηγούσε τις μοναχές, που στο τέλος της επίγειας ζωής του είχαν φθάσει τις τριανταοχτώ. Το μοναστήρι το κυβέρνησε με παραδειγματική πίστη στον Θεό και στην πρόνοιά Του, με βαθύτατη προσευχή στην προστατίδα των μοναχών Παναγία, με ακλινή προσήλωση στη γνήσια μοναστική παράδοση και τα εκκλησιαστικά θέσμια (κοινοβιακό πολίτευμα), με αγάπη πατρική και σύνεση πολλή, με ολοκληρωτική προσφορά συνόλου του εαυτού του και των πενιχρών αποδοχών του. Καθοδήγησε όμως και πολλούς Αιγινήτες πνευματικά ο Άγιος. Είναι έντονη η παράδοση από τους παππούδες και τους γονείς σε πολλούς σήμερα, που τον περιγράφει να επισκέπτεται τα ταπεινά γειτονικά σπίτια και να περνάει μερικές απλές στιγμές μαζί τους, με το ζώο του μοναστηριού να πηγαίνει για νερό στην πηγή του Κουρέντη, να κατεβαίνει στην πόλη και στα χωριά, να επισκέπτεται τους φυλακισμένους, να συναναστρέφεται τους απλούς ανθρώπους, να συζητάει τα ποικίλα προβλήματά τους, να τους ενθαρρύνει, να ευλογεί τα έργα των χειρών τους. Ο ομιλών είχε την ευκαιρία πριν από χρόνια να συνομιλήσει στην Αίγινα με πολλούς ανθρώπους, που τον γνώρισαν, που ένιωσαν το ευεργετικό του χέρι, που μίλησαν πολύ απλά και ανθρώπινα μαζί του, που πήραν αντίδωρο από τη δεξιά του, που απόθεσαν τις αμαρτίες τους κάτω από το πετραχήλι του, που πήραν τη θεία κοινωνία από το Άγιο Ποτήριο, που αυτός κρατούσε, που ασπάστηκαν ευλαβικά τα άγια του χέρια, που ακόμα ενθυμούνται τα «σαν μπαμπάκι» δάκτυλά του, που τον είδαν να τους ευλογεί από το παράθυρο του δωματίου του, όταν αυτοί ξεκινούσαν για μακρινό ψάρεμα ή γυρνούσαν από αυτό με «*πλήθος ιχθύων πολύ*» (Λουκ. 5,6) ή το 1912 έφευγαν για το μέτωπο του πολέμου. Πολλοί, νεαρά παιδιά τότε, ενθυμούνταν με συγκίνηση ότι πήγαιναν εκεί με τους δασκάλους τους εκδρομή ή και μόνοι τους, πώς τον συνόδευαν σε προσκυνηματικούς περιπάτους στην Παλιαχώρα, πώς τους παρακολουθούσε όταν διδάσκονταν γράμματα στο σχολείο που λειτουργούσε στο δωμάτιο απέναντι από την είσοδο της εκκλησίας και στο οποίο δίδασκαν, φυσικά δωρεάν, οι δασκάλες μοναχές Μαγδαληνή και Αθανασία, πώς ο ίδιος τους μάθαινε τροπάρια και διάφορα θρησκευτικά τραγούδια, δεν λησμονούσαν την πολλή αγάπη, που σαν απλοϊκός «παππούς» τους έδειχνε. Επίσης, αρκετοί έζησαν τις λειτουργίες και τις αγρυπνίες, που έκανε στο μοναστήρι, στην πόλη και στις εγκαταλελειμμένες εκκλησίες της Παλιαχώρας. Στην Αίγινα όμως αντιμετώπισε και πολλά προβλήματα, αλλά σήμερα, που τιμούμε την οσία κοίμησή του, δεν θα ήθελα ν' αναφερθώ σ' αυτά, αλλά μόνο θα τονίσω ότι όλα τα αντιμετώπισε κι εδώ με ακράδαντη πίστη στον Θεό, ο Οποίος διέλυε όλες τις πλοκές του δολίου.

Από τις αρχές τουλάχιστον του 1919 η εύθραυστη υγεία του Αγίου άρχισε να επιδεινώνεται και κυρίως η χρόνια πάθηση του προστάτη, γεγονός που στην αρχή ο Άγιος κρατούσε μυστικό. Τελικά, στις 20 Σεπτεμβρίου 1920, πείθεται και έρχεται στην Αθήνα και εισάγεται στο Αρεταίειο νοσοκομείο. Μολονότι αρχιερέας, νοσηλεύεται, ως απλός μοναχός αγνοούμενος από όλους, σε ένα θάλαμο της Γ΄ θέσης (απορίας), στον δεύτερο όροφο του (παλαιού σήμερα) κτιρίου. Όλος υπομονή ο Άγιος Νεκτάριος, με κοινωνία του Τιμίου Σώματος και του Τιμίου Αίματος του Χριστού, όταν ο ιερέας του παρεκκλησίου του Αγίου Γεωργίου τελούσε σ' αυτό τη Θεία Λειτουργία, δοκιμάστηκε, χωρίς να του γίνει επέμβαση, επί πενήντα ημέρες, την τελευταία μάλιστα εβδομάδα παρουσίασε και υψηλό πυρετό, που επέτεινε την ταλαιπωρία. Ξαφνικά και χωρίς να περιμένει κανένας το επίγειο τέλος του, το βράδυ της Κυριακής 8 Νοεμβρίου 1920, γύρω στις 10.30΄, παρέδωσε το πνεύμα στον Πλάστη του προς αιώνια ανάπαυση και χαρά και το σεπτό του σκήνωμα στους πιστούς προς αγιασμό.

Την επομένη το ιερό λείψανο, χωρίς να ταριχευθεί, μυροβόλο και θαυματουργό από τη στιγμή της εκπνοής, μεταφέρθηκε στην Αίγινα, όπου έφθασε στις 4 παρά 15΄ το απόγευμα, σαν σήμερα 9 Νοεμβρίου, περίπου τέτοια ώρα Στην προκουμαία περίμενε ο κλήρος, οι αρχές, οι μαθητές με τους δασκάλους τους και οι κάτοικοι με δάκρυα, θυμιάματα και λουλούδια, ενώ οι καμπάνες των εκκλησιών χτυπούσαν πένθιμα. Και τότε, τέτοια ώρα περίπου, άρχισε το ανεπανάληπτο ξόδι: Απλοί ψαράδες, εργάτες, επαγγελματίες, αγρότες, υπάλληλοι, διακόσιοι και πλέον άντρες, συναγωνίζονταν ποιοι θα σηκώσουν το φέρετρο ως το μοναστήρι (6 χιλιόμε. περίπου) και χρειάστηκε η επέμβαση του Δημάρχου και των ψυχραιμοτέρων, οι οποίοι τους χώρισαν σε τετράδες, ώστε να ικανοποιηθεί όλων ο πόθος να πάρουν στους ώμους τους το ιερό λείψανο και να πάρουν την ευλογία του. Σε όλους τους φάνηκε ελαφρότατο. Στα παράθυρα των σπιτιών, που βρίσκονταν στους δρόμους από όπου πέρασε η μακρά νεκρική πομπή, έκαιαν κεριά και λιβάνι και οι ένοικοι έραιναν τον «Δεσπότη» τους με λουλούδια. Μετά από πολλή ώρα, γύρω στο μούχρωμα, έφτασαν στο μοναστήρι. Ακολούθησε λαϊκό προσκύνημα και την άλλη μέρα, Τρίτη 10 Νοεμβρίου, το απόγευμα στις 4 η ώρα, εψάλη η νεκρώσιμη Ακολουθία και στη συνέχεια το ιερό λείψανο, γεμάτο λεμονανθούς και βγάζοντας διαρκώς μύρο, τοποθετήθηκε σε τάφο, που ανοίχτηκε δίπλα στο περίφημο πεύκο. Έμεινε επί δεκαετίες άφθορο και μυροβόλο και διαλύθηκε το 1953, όποτε έγινε και η ανακομιδή.

Για την αγιότητα του Νεκταρίου Πενταπόλεως έχουν γράψει πολλοί σύγχρονοί του, ο τύπος, μαθητές του στη Ριζάρειο (όπως οι Λούβαρις, Σωτηρίου, Μπρατσιώτης κ. ά.) και ο διάδοχός του στη Ριζάρειο και κατόπιν καθηγητής του Πανεπιστημίου, ακαδημαϊκός και αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, ο οποίος μάλιστα τον χαρακτηρίζει «τύπον αρχαίου ασκητού και ζηλωτού διδασκάλου». Πλήθος χριστιανών δίνουν, ήδη από τα πρώτα χρόνια της κοίμησής του, στα παιδιά τους τα ονόματα *Νεκτάριος, Νεκταρία*.

Αλλά η τιμή προς τον ταπεινό επίσκοπο Πενταπόλεως Νεκτάριο είναι πανορθόδοξη. Έγραψε πρόσφατα (2012) η μοναχή Ευφημία, ηγουμένη Μονής, στη Ρωσία:

«Η (τιμητική) λατρεία του Αγίου Νεκταρίου έχει εξαπλωθεί σε ολόκληρο τον Ορθόδοξο κόσμο. Εμφανίζονται όλο και νεότεροι ναοί, καθαγιασμένοι προς τιμήν του, εκδίδονται πολυάριθμα θεολογικά του έργα (...) Στην Ελλάδα αυτός αναγνωρίστηκε επίσημα προστάτης των εκκλησιαστικών σχολών. Ωστόσο, οι άδολες καρδιές των απλών ανθρώπων, οι ψαράδες της Χίου, οι τεχνίτες της Εύβοιας, οι αγρότες της Αίγινας ή εκείνες οι φτωχές γριούλες, τις οποίες αυτός γέμιζε με τσάντες από τρόφιμα δίπλα στο μοναστήρι, δεν χρειάζονταν την επίσημη άδεια για να τιμήσουν εκείνον, ο οποίος ήταν πάντα τόσο κοντινός στις καρδιές τους. Αυτοί τον άνθρωπο του Θεού τον αισθάνονταν αλάνθαστα. Και τον αγαπούσαν. Όπως αγαπάμε τους απλούς πιστούς ανθρώπους, και ο ίδιος ο Άγιος, διακρίνοντας στην άγια απλότητα το σκευοφυλάκιο της Θείας χάριτος».

Συμπερασματικά, ο Πενταπόλεως Νεκτάριος ο Κεφαλάς υπήρξε για τον 20ό αιώνα ένα πραγματικά θείκό δώρο και χρονική απαρχή εμφάνισης και άλλων αγίων. Γι' αυτό εκφράζουν και τη συνολική αντίληψη του πληρώματος της Εκκλησίας τα λόγια που ο Γέροντας Δανιήλ ο Κατουνακιώτης έγραψε στην ηγουμένη Ξένη στις 2 Ιανουαρίου 1921, δυο μήνες περίπου μετά την οσιακή κοίμηση του Αγίου: « Εδόξασα τον Πανάγαθον Κύριον, όστις ανέδειξεν Άγιον της ημέρας και θα φιμωθώσι πολλών ασεβών στόματα».

ΣΟΦΟΚΛΗΣ Γ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ομιλία στον «Σύνδεσμο Ορθοδόξων Γυναικών Ευρώπης», 9.11.2014.